

Fuster, la condició nacional

VICENT PITARCH*

Si ara intentava de representar-me mentalment què hauria estat la societat valenciana actual sense el concurs de Joan Fuster, més d'un em reprotxaria de dedicar-me a fantasies gratuïtes. I tanmateix un tal exercici mental resulta no sols raonable, però també il·lustratiu. Clar que els valencians hem esdevingut, al marge de Fuster, societat d'industrialització avançada, amb fort component terciari; però, això és tot? Vull dir, sense la intervenció del Mestre de Sueca, seriem com som?, a quin nivell hauria quedat un indicador social tan bàsic com el de la nostra percepció d'integrar un col·lectiu compacte? Vet ací una qüestió angular en la reflexió fusteriana. I no costa de reconèixer que, de no haver-se interposat en el nostre camí aquesta reflexió, lúcida i suggeridora, la realitat valenciana s'hauria precipitat en un procés impetuós de descastament, potser d'efectes irreversibles. En bona mesura, la capacitat d'autoafirmació que conservem els valencians –els recursos de resistència enfront de l'absorcionisme espanyol– és

deutora del Mestre. No és en va que un polític infame proclamara, en un moment especialment infaust per al país, que Fuster "no hauria d'haver nascut".

Autoafirmar-nos valencians era la manera de reconèixer-nos catalans d'estirp i, en definitiva i per extensió, implicava l'exigència de repensar la catalanitat. D'entrada, calia sotmetre la premissa nacionalista a revisions dràstiques, donada la precarietat del panorama que descriví l'humanista de Sueca, ja l'any 1950, en un diagnòstic punyent: "Mirant cap a València, mirant cap a Mallorca, mirant cap a les terres de la Catalunya sotmesa a França: ¿pot assegurar-se que el catalanisme haja anat més enllà de la retòrica, de les declaracions ocasionals, dels gestos que no comprometen?" (*La Nostra Revista*).

L'interrogant era formulat amb una punta d'acritud i de simplificació, per tal com semblava bandejar precedents exemplars, cas de Rovira i Virgili, Pompeu Fabra, Nicolau d'Olwer, E. Martínez Ferrando, M. Duran de València, Pau Vila, C. Salvador, i revistes com *Quaderns d'exili* o *Catalònia*. De tota manera, si Fuster ara els silenciava (que mai no els ignorà) era per posar èmfasi en un catalanisme –idea, passió i projecte– nou de trinca, ambiciós, en el qual esmerçà el seu cabal de racionalitat i d'entusiasme.

Al capdavall ell ens ha (de)mostrat la necessitat de resituar-nos dins un marc nacional operatiu, ben justificat i, en tot cas, difícilment reemplaçable. A partir d'ací, ja res no serà com abans, per a nosaltres els cata-

lans. Dins els càlculs de l'operació entraven els sectors socials que, tot i haver fet bandera dels Països Catalans, ara deserten de la proposta fusteriana. Allà cadascú amb la pròpia opció, però encara és l'hora que n'esperem motius convincents de la renúncia. En la trinxera de la intel·lectualitat hi sovintegen sobretot preteses raons de caire sociològic, mentre en la trinxera de la política tot és pur servilisme i pànic al futur. I allà on el "catalanisme" ha accedit al poder, les invocacions nacionalistes no són sinó pura flatulència, el retorn al vell espectacle de "pirotècnia de tòpics, discursos i escrits inoperants".

Per damunt d'aquestes misèries, l'exemple de Fuster ha fet entre nosaltres un llarg camí, sospite que sense retorn i, en tot cas, força més engrescador que no podia imaginar ni ell mateix. Gràcies a les seues indicacions, la catalanitat pot esperar el futur amb confiança, això és, el nostre poble disposa de capacitat per esdevenir protagonista en una Unió Europea de perspectives engrescadores.

* Sociolingüista.